

Dvojitá měna papírová a zvýšení peněžní jednotky.

Napsal prof. Dr. C. Horáček.

Jest známo, že podstata dvojitě měny kovové záleží v tom, že kurantní mince, to jest mince, které jsou ve státě neobmezeným platidlem zákonným, raženy jsou z obou dvou drahých kovů, zlata i stříbra, což ovšem předpokládá za účelem vyvarování sporů stanovení t. zv. relace, to jest hodnotního poměru mezi oběma těmito drahými kovy. Při dvojitě měně kovové čili t. zv. bimetalismu jsou tedy určité jednotky váhy obou drahých kovů zákonným měnidlem a platidlem i mírou hodnot všech ostatních statků. To vede ovšem v praxi k jistým nemilým důsledkům, když skutečný hodnotný poměr mezi oběma drahými kovy na trhu světovém od zákonem stanovené relace se odchýlí, jak ukázala zkušenost dvojitě měny států, které spojeny byly v t. zv. latinském mincovním spolku (Francie, Belgie, Švýcarsko, Itálie, Řecko) na základě staré relace $1 : 15\frac{1}{2}$. Neboť relace tato v posledních desetiletích před válkou podstatně se pošinula v neprospěch stříbra, takže nutno bylo zameziti volnou ražbu stříbrných mincí na účet soukromý, aby zlaté mince vůbec z oběhu nezmizely a aby mince stříbrné, jen v obmezeném množství obíhající, uchovaly svou hodnotu dřívější, ovšem hodnotu jen úvěrní, nikoliv již vnitřní, která hluboce poklesla. Proto spočíval kdysi hlavní problém t. zv. bimetalismu ve snahách po hodnotné stabilisaci poměru obou drahých kovů, jíž mělo býti dosaženo hlavně rozšířením dvojitě měny na oblast co nejširší (mezinárodní bimetalism).

Dnes po světové válce otázka bimetalismu ztratila ovšem svou důležitost, neboť většina válčících států má vlastně měnu papírovou, více méně značně znehodnocenou. Dnešní problém jest tedy jiný, totiž kterak vybědnouti z nynější valutové krise, problém, který při vzájemných stycích tržebních a úvěrních všech kulturních států má také význam mezinárodní, ale který přece jen na konec každý stát bude nucen rozřešiti si sám pro sebe.

Svízelnost, ba neudržitelnost dnešních valutových poměrů se uznává skoro všeobecně (až na výjimku těch, kdo provozují divokou spekulaci valutní). Ale mnozí spatřují v dnešní znehodnocené valutě jakýsi úkaz přírodní, jakousi vyšší moc, proti které těžko dá se cos podniknouti. Možnost zlepšení očekávají pouze a jedině jen od pozvolného pozdravování celého národního hospodářství, od povznesení výrobnosti, od zvýšeného vývozu do ciziny, od upevnění úvěru státního, šetrnosti v hospodářství finančním, odstranění

schodku vůbec a od moudré politiky hospodářské a sociálního i politického uklidnění.

Není dojista nikoho, kdo by s těmito všemi požadavky a snahami za jich uskutečněním se nesoucími plně nesouhlasil, a jest úkolem všech vlád i politických stran, aby k tomu všemi silami přispěly. Ale jest otázka, zdali tyto krásné úmysly dají se také brzo splniti a zdali pouhé přání stačí k tomu, aby v dozírné době dosaženo bylo tak v oboru valutním kýžené nápravy.

Není pochyby, že kdyby znehodnocení měnové bylo celkem skrovné, kdyby disažio činilo jen několik procent, že by ony prostředky stačily k tomu, aby měna poměrně v krátké době povznesena byla zase na výši předválečnou. Ale tomu pohříchu tak není. Znehodnocení měny u většiny států dostoupilo takové výše (u nás na př. přirovnání předválečné švýcarské parity 100:105 k paritě nynější méně než 100:6 znamená znehodnocení naší koruny na jednu sedmnáctinu), že o nějakém samočinném povznesení měny z nynější hloubi na úroveň předválečnou naprosto řeči býti nemůže, nehledě ani k tomu, že by takové stoupnutí dnešních znehodnocených peněz mělo zase účinky povážlivé, ovšem v opačném směru, než dříve její pokles. Znamenalo by nespravedlivé obohacení všech, kdo peněz již znehodnocených (ovšem i pohledávek a t. d.) byli nabyli.

Ovšem po většině naděje na povznesení hodnoty peněz na kurs předválečný již u nás zmizela a mluví se s jakousi resignací nyní jen o t. zv. stabilisaci koruny. Co se tím míní, není však dost jasno. Rozumí se tím ovšem ustálenost kursu koruny, aby nadále nepodléhala kolísání. Ale na jakém bodě má ustálenost tato nastati, o tom jistě názory velmi se budou různiti. Že by to měl býti nynější velmi nízký kurs pod 6 cm, o tom lze pochybovati. Spíše se zdá, že jest přání, aby kurs ten napřed stoupl a pak teprve se upevnil. Upevnění takového nelze ovšem zcela dosíci, dokud nebude měně zjednan opět kovový základ. Teprve volná směnitelnost bankovek za zlato fixuje pevný bod zlatový nahoru i dolů, nad který nemůže měna naproti cizině stoupnouti a pod který nemůže také klesnouti. To ovšem jest oddáleno ještě do daleké budoucnosti. Pro dlouhou dobu budeme se musiti asi spokojiti s měnou papírovou, která připouští stabilisaci jen relativní. Tu zaručovati musí správná politika obchodní příznivou tržební bilancí a opatrná diskontní politika cedulové banky.

Ale k jednomu opatření by mohlo býti přikročeno již nyní. Jest to zavedení nové vyšší peněžní jednotky. Nikoliv nějakou devaluací dosavadní měny — třeba strach před slovem »devaluace« jest velmi naivní, poněvadž skutečná devaluace zde již pohříchu dávno jest — nýbrž tak, že by vedle dosavadních státovek korunových dány byly v oběh současně — ovšem v mezích kontingentu oběživa zákonem ze dne 10. dubna 1919, č. 187 sb. z. a n. přípustného — i nové státovky frankové v poměru asi 10:1, to jest, že by 10 korun platilo 1 frank. Obojí tyto státovky byly by

zákonným platidlem, byla by tu tedy jakási měna dvojitá, ovšem papírová měna dvojitá. Přejít k této papírové dvojité měně byl by zcela hladký, bez jakýchkoliv majetkových a cenových otřesů, taková nepozorovatelná. Také by postup takový nebyl bez dějinného příkladu, neboť i ve starém Rakousku po dlouhá desetiletí obíhala vedle sebe dvojí platidla měny t. zv. vídeňské a konvenční v poměru 2:5:1, to jest dva a půl zlatého vídeňské měny (šajnů) rovnala se jednomu zlatému konvenční měny (stříbra).

Jest otázka, jaký účel a jaký prospěch by mělo takové opatření? Namítne se, že by tím nebylo dosaženo také žádné absolutní stabilisace měny, poněvadž nová měna franková by byla rovněž měnou papírovou a pevnou relací upoutána na dosavadní měnu korunovou, jejíž měnivý osud by na dále sdílela. Nebylo by nikterak zaručeno, že i nadále nebude klesati a propadatí dalšímu znehodnocení. Namítne se také, že zavedením takové frankové měny by se nezměnilo ničeho ani v poměrech cenových, ani důchodových. Co dnes stojí 10 korun, stálo by opět 10 korun čili 1 frank, kdo má dnes služného 10.000 K, měl by opět 10.000 K čili 1000 franků a t. d. Tyto námitky jsou správné. V těchto směrech nebylo by lze očekávati od navrhované měny frankové žádných zvláštních účinků.

Ale jeden prospěch lze si přece od ní slibovati, ovšem povahy spíše psychologické. Když by se současné počítání na koruny a franky poněkud vžilo, bylo by lze staré státovky korunové vůbec vzíti z oběhu, takže by pak obíhaly jediné nové československé franky, ovšem v množství na jednu desetinu dosavadního oběživa zmenšeném, tedy v množství jen asi 1:25 miliardy franků, kteréž množství by nepřesahovalo značně předválečný kontingent z celkového množství korunových bankovek Rakousko-Uherska na nynější stát náš asi připadající. Tyto československé franky kdyby dnes dány byly do oběhu, by měly kurs asi 50 až 60 cm. švýcarského zlatého franku, tedy značně vyšší kurs, než mají dnes franky, francouzské a belgické i než liry italské. Taková jednotka peněžní by ovšem nabyla jiného významu doma i v cizině, než má dnešní hluboce znehodnocená koruna. Lid počal by si takových peněz opět vážiti, je ceniti a přestal by jimi pohrdati, jako se to pohříchu děje s dnešní korunou. Vrátila by se opět úcta k penězům, smysl pro šetrnost a spořivost, ustalo by mrhání a rozhazování peněz za požitky nejzbytnější, kterým jest celý náš život hospodářský dnes tak demoralisován. A v tom by bylo lze spatřovati veliký morální prospěch takového opatření, jež by nebylo spojeno pro stát se žádnou zvláštní obětí (vždyť opotřebované státovky beztoho časem za nové musí býti vyměněny), ale jež by také nikoho nepoškodilo a nikomu neublížilo, jako s druhé strany nikomu soukromý zisk nepřineslo. Ovšem s jednou výjimkou. Zpečetěna by tím byla dnešní faktická újma všech těch, kdo nynější koruny, aneb, co jest daleko důležitější, pohledávky znějící na koruny mají ještě z dob předválečných. Pro ty v zájmu spravedlnosti bylo by nutno

dříve nebo později učiniti zvláštní další opatření, jež by tvořilo však samostatný, a nutno přiznati, že velmi choulostivý a nesnadný problém.

Zavedení souběžné frankové měny by znamenalo tedy jen jakýsi první krok k nápravě měny vůbec. Tato náprava sama může ovšem na konec spočívatí jen v postavení měny opět na kovový její základ. Na tom nezmění nic sebe modernější spekulativní theorie peněžní, kterých dovedla válečná politika finanční zneužití k bezmezné inflaci a ochuzení širokých vrstev obyvatelstva. Konečným cílem musí býti heslo »zpět ke zlatu!«

K tomu vede ovšem, jak praveno, cesta daleká a obtížná, cesta všeobecného hospodářského a finančního ozdravení a uklidnění politického i sociálního. Ale cestu tu nutno připravovati a neskládati ruce nečinně v klín. Dějiny ukazují, že veliké poruchy valutní nikdy ještě nevytěžily se samy sebou, nýbrž že vždy bylo třeba zásahu moci státní, někdy velmi radikálního. Stát nemůže ovšem žádným nařízením porušenou měnu napravit, ale tím není řečeno, že by stát vůbec neměl žádných opatření valutových činiti. To by měli míti na mysli ti, kdo útrpně krčí rameny nad každým »mechanickým« prostředkem, směřujícím k nápravě měny. Neboť dnešní neutěšený stav jest sice ku prospěchu úzkému kruhu živlů spekulacních, ale k nezměrné škodě všeho ostatního obyvatelstva. A čím déle tento stav trvá, tím více trpí celý stát a jeho život hospodářský i politický.

O novém zákoně o splatnosti daní, o úrocích z prodlení a úrocích náhradních z daní a poplatků.

Dr. Emil Meissner.

I. Ú v o d.

Zákonem ze 16. března 1921 čís. 116 sb. z. a n. byly vydány nové předpisy »o splatnosti přímých daní státních a vybíraných k nim přírážek samosprávných svazků a příspěvků, pak o úrocích z prodlení a úrocích náhradních z těchto dávek, jakož i z poplatků přímo placených«. Dřívější zákonodárství vykazovalo totiž dle důvodové zprávy podstatnou rozdílnost, přílišnou roztržštěnost a značnou zaostalost, proto zamýšlelo se oním zákonem řešiti příslušné otázky jednotně, přehledně a sjednoceně a dřívější ustanovení zdokonaliti a vhodně doplniti.

Zda a pokud po věcné stránce zákon vyhovuje oněm intencím, bude zjevno z dolejšího podrobného rozboru; zde jen konstatuji, že vydaný zákon po stránce formální — zákonodárně-technické —